

ABİM DENİZ

Hiç yayınlanmamış
mektup ve fotoğraflarla
HAMDİ GEZMİŞ'in
anıları

**CAN
DÜNDAR**

D. Gezmiş

♥ **CAN**
anlatı

© 2016, CAN SANAT YAYINLARI A.Ş.
TÜM HAKLARI SAKLIDIR. TANITIM İÇİN YAPILACAK
KISA ALINTILAR DIŞINDA YAYINCININ YAZILI
İZİNİ OLMASIZIN HİÇBİR YOLLA ÇOĞALTILAMAZ.

**BU ÖZEL BASKININ TÜM GELİRİ DENİZ GEZMİŞ BAĞIMSIZLIK
VE ÖZGÜRLÜK VAKFI'NA BAĞIŞLANACAKTIR.**

1. BASIM
MAYIS 2016, İSTANBUL

BU KİTABIN 1. BASKISI 3 000 ADET YAPILMIŞTIR.

EDİTÖR
EMRE TAYLAN

KİTAP VE KAPAK TASARIMI
UTKU LOMLU / LOM CREATIVE
(WWW.LOM.COM.TR)

GRAFİK UYGULAMA
CANER ÇOKBULAN / LOM CREATIVE

BASKI VE CİLT
TÜRKMENLER MATBAACILIK REKL. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
MALTEPE MAH. GÜMÜŞSUYU CAD. NO: 18, TOPKAPI, ZEYTİNBURNU/İSTANBUL
SERTİFİKA NO: 12584

ISBN 978-975-07-3215-7

ERGİN KONUKSEVER'E VE MUSTAFA İSTEMİ'YE
KOLEKSİYONLARINDA YER ALAN BAZI FOTOĞRAFLARIN
BU KİTAPTA KULLANILMASINA İZİN VERDİKLERİ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
HAYRİYE CADDESİ NO: 2, 34430 GALATASARAY, İSTANBUL
TELEFON: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89
FAKS: (0212) 252 72 33

CANYAYINLARI.COM/9789750732157

YAYINEVİ@CANYAYINLARI.COM

SERTİFİKA NO: 31730

CAN DÜNDAR

ABİM DENİZ

Hiç yayınlanmamış
mektup ve fotoğraflarla
Hamdi Gezmiş'in
anıları

ANLATI

Can Dündar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

- Lüsyen*, 2010
Canım Erdalım Sevgili Babacığım, 2011
Anka Kuşu, 2012
Aşka Veda, 2012
Ben Böyle Veda Etmeliyim, 2012
Benim Gençliğim, 2012
Birand, 2012
Büyülü Fener, 2012
Kırmızı Bisiklet, 2012
Sarı Zeybek, 2012
Savaşta Ne Yaptın Baba?, 2012
Uzaklar, 2012
Yağmurdan Sonra, 2012
Yakamdaki Yüzler, 2012
Yârim Haziran, 2012
Yüzyılın Aşkları, 2012
Ergenekon (Celal Kazdağlı'yla birlikte), 2013
Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor, 2013
Yıldızlar, 2013
Abim Deniz, 2014
Köy Enstitüleri, 2014
Nâzım, 2014
- Gölgedekiler*, 2015
İsmet Paşa (Bülent Çaplı'yla birlikte), 2015
Karaoğlan (Rıdvan Akar'la birlikte), 2015
"O" Gün, 2015
Yükselen Bir Deniz, 2015
12 Mart (Mehmet Ali Birand ve Bülent Çaplı'yla birlikte), 2016
Demirkırat (Mehmet Ali Birand ve Bülent Çaplı'yla birlikte), 2016
Tutuklandık, 2016

CAN DÜNDAR, 16 Haziran 1961'de Ankara'da doğdu. 1982'de AÜ, SBF Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 1986'da İngiltere'de London School of Journalism'i bitirdi. 1988'de, ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde Siyaset Bilimi dalında yüksek lisansını tamamladı. 1996'da aynı bölümde doktora derecesi aldı. 1979'dan beri sürdürdüğü gazeteciliğinin yanı sıra belgesel yapımıcılığı, köşe yazarlığı, öğretim üyeliği ve TV programcılığı da yapmış; 2015'te *Cumhuriyet* gazetesinin genel yayın yönetmeni olmuştur.

Baharın en güzel ayı benim için de Mayıs olabilirdi, eğer abim Deniz ve iki yiğit arkadaşı 72'nin 6 Mayıs'ında, kin ve intikam duygularıyla idam edilmeseydi...

İzleyen yıllarda da içimizdeki acı küllenmedi, canlı kaldı hep ama geçen zaman içinde –yaşadığımız olumsuzluklara karşın– her kesimden pek çok insanın abimlere giderek daha çok sahip çıkması bizlere gurur verdi. İnfazdan sonra abimin üstünden çıkan parka, postal ve diğer giysiler ile hücrelerinde bulunan eşyalar babama teslim edilmişti. Ben de 1979 yılında evlenene dek babamla oturmuştum. Gerek abimin evdeki eski kitaplarını, gerek bu eşyalardan giysiler dışında kalan Türkçe ve İngilizce kitapları, son sigara paketlerini, bazı küçük kişisel eşyaları, abime yazılanlar ile babamın saklamış olduğu cezaevi mektuplarını özenle korudum. Evlenip ayrı eve taşınınca da bunları yanıma aldım ve kasa içinde bugüne kadar özenle muhafaza ettim. Yine çeşitli yıllara ait abimle ilgili birçok fotoğrafı da albümler içinde dağıtmadan günümüze kadar korudum. Yakın zamanda annemin evinde sandık odasında bulduğumuz mektup arkadaşlarından gelen kartpostal ve mektuplar ile bazı belgeleri de bu arşive dahil ettik.

Babam da sağlığında bunların saklanması taraftarıydı ve uygun koşullar olduğunda bir kitap yazarak toplumla paylaşmayı düşünüyordu. Onun için röportaj yapanlara birkaç fotoğraf dışında malzeme vermedi. Bunda ne kadar haklı olduğu sonradan anlaşıldı. Örneğin, abim, Yusuf ve Hüseyin'in beraber olduğu meşhur üçlü fotoğraf gibi bazı fotoğrafların orijinaleri elimizden çıktı ve kim bilir kimin elinde kayboldu... Babamın vefatından sonra ben de kitap hazırlamayı düşündüm ancak bunu tek başıma başaramayacağımı fark ettim. Belki de bunca yılın acısıyla yüzleşmek ağır geldi. Bunun üzerine kalemi güçlü bir yazardan destek almaya karar verdim.

40 yılı aşkın bir süre sabır ve kıskançlıkla saklamış olduğum bu arşivden, çocuklarım ve eşim de dahil aile üyelerinin hiçbirine yakın zamana kadar bahsetmedim. Fakat yaş da ilerledikçe, artık bu bilgi ve belgelerin toplumla paylaşılması ihtiyacını duydum ve elimdeki doküman konusunda öncelikle aile üyelerini bilgilendirdim.

Bu arada, amacı sadece Deniz Gezmiş'in adı ve anısı üzerinden maddi yarar sağlamak olan bazı kişilerin yalan yanlış bilgilerle ortaya çıktıklarını görüyorduk... Bu kişilere karşı hukukçu arkadaşlarımız gerektiğinde yasal girişimleri yerine getirmektedir. Bundan sonra da, ileride açıklayacağım “vakıf” kurumsal çatısı altında, hukuksal haklara sahip çıkılmaya devam

edilecektir. Bu rant heveslilerinin bilgi kirliliğine yol açan faaliyetlerini de dikkate alarak, sakladığım dokümanın kamuoyuyla paylaşılmasına olanak sağlayacak bir kitabın hazırlanmasını hızlandırma kararını aldık.

Yazar olarak ise, daha önce birçok belgesel ve diğer türlerde yapıtlarla kendini kanıtlamış ve Deniz abimin politik yaşamı yanında insani özelliklerini de en iyi aktarabileceğine inandığım usta yazar Can Dündar’la işbirliği yapmayı kararlaştırdık. Kendisi de bu isteğimizi kırmayarak anlattığım projeden çok heyecan duyduğunu ve ortaya çıkacak yapıtın kendisi için de onur vesilesi olacağını belirtti.

Yayınevi olarak da Can Yayınları ve sahibi Can Öz’le anlaşma yaptığımızda sağlam bir birliktelik kurulmuş oldu.

Başlangıçta benim düşüncem bu kitabın baba-oğul ekseninde hazırlanması ve adının da buna göre konulmasıydı. Kitapta da görüleceği gibi Deniz abimin ailede en çok iletişim içinde olduğu kişi babamdı. Yeri gelmişken, abimin lisede okuduğu döneme ait bir anımı aktarmak istiyorum:

Üç erkek kardeş, ailenin üç büyüğüne paylaştırılmış gibiydik. Annem, belki de en küçük evlat olduğum için benimle daha çok ilgileniyordu.

Anneannem Bora abime (Sivas’ta bir süre yanında kaldığı için) daha çok yaklaşmıştı. Babam da her dönem Deniz abimle arkadaşlığa yakın bir ilişki içindeydi. Deniz abimin hepimizin olduğu bir ortamda, şakacı bir ifadeyle, “Hamdi annemin, Bora anneannemin çocuğu, ben de babamın oğluyum,” şeklinde konuşup babama sarıldığını hatırlıyorum.

Daha sonra yaptığımız değerlendirmede anıların baba-oğul ekseninde sınırlandırılmasının kitabı kısıtlayabileceği düşüncesine vararak isminin *Abim Deniz* olmasına karar verdik. Bu şekilde, hepimiz el ele verip yaklaşık beş ay sürececek geceli gündüzlü bir çalışma içine girdik ve elimizdeki bilgi ve belgeler ile diğer kaynaklardan yararlanarak abimin insani yönlerini ön plana çıkartan ve olaylar sırasında aile çevresinde yaşananları anlatmaya çalışan bir eser oluşturmaya çalıştık. Ayrıca bu çalışmada tarihsel olaylarda hata yapmamaya da dikkat ettik.

Kitap çalışması sırasında Can Dündar’la yaptığımız uzun söyleşilerimiz boyunca, eski acı tatlı günleri anımsadıkça neşelendiğim anlar olduysa da, hüzünlenip duygulandığım anlar daha çok oldu.

Bu kitap, abim hakkında yanlış bilinen konuları da düzeltmeye vesile olacaktır:

Bunlardan bir tanesi doğum tarihidir. Zira kitap içindeki çeşitli nüfus kayıtları ve kendi mektubundan da açıkça görüleceği üzere, abimin doğum tarihi 27 Şubat değil 28 Şubat 1947’dir. Yeri gelmişken burada başka bir konuyu da belirtelim. Çok konuşulduğu üzere, abimin mahkemedeki savunması veya başka bir ad altında herhangi bir ses kaydı da bulunmamaktadır. İnternette dolaşan ses kaydı, 70’li yıllarda kim olduğunu bilemeyeceğim bir kişi tarafından canlandırma amacıyla kasete

kaydedilmiştir. Esasen bu banttaki sesin abimin gerçek sesiyle en ufak bir benzerliği de yoktur.

Kitabın hazırlanmasında katkıları olan aile üyeleri ve dostlarımla başta Can Yayınları çalışanları olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Ama izin verirseniz, büyük bir sorumluluk örneğiyle çalışmalara destek veren ve pek çok işi doğru olarak zamanında tamamlamamıza olanak sağlayan oğlum Can'a özel bir teşekkür göndermek istiyorum. Tam da üniversite bitirme sınavları ve yurtdışı yüksek lisans işlemlerinin kesiştiği bir kavşakta, sıcak yaz günlerinde bir gün bile tatil yapmadan fedakârca çalıştı.

Değerli okurlar: Bizler aile üyeleri olarak, Deniz abim ve arkadaşlarının anılarının daha iyi yaşatılabileceği düşüncesiyle Deniz Gezmiş adına, başta eğitim bursları olmak üzere toplumsal dayanışma faaliyetlerinde bulunmayı amaçlayan bir vakıf kurma çalışması içindeyiz. Elinizdeki kitabın ve bundan sonra meydana getirilecek diğer yapıtların telif haklarından elde edilecek gelirler eksiksiz olarak bu vakfa tahsis edilecektir.

Bu kitap vesilesiyle aile üyeleri olarak Bora abimle eşlerimiz, çocuklarımız, onların eşleri ve torunlar bir araya gelip bu ânı bir fotoğrafla ölümsüzleştirdik. Deniz abim ise lise çağlarından kalma bir fotoğrafla hemen arkamızdaydı. Gencecik üç insanın anıları önünde saygıyla eğilirken, sözlerimi, Deniz abimin çok sevdiği, Ömer Bedrettin Uşaklı'nın "Deniz Hasreti" isimli şiirinin son dördlüğüyle bitirmek istiyorum:

*Bir gün nehirler gibi çağlayarak derinden,
Dağlardan, ormanlardan sana akacak mıyım?
Ey deniz, şöyle bir gün sana bakacak mıyım?
Elma bahçelerinden, fındık bahçelerinden?*

Bu kitap, Mukaddes ve Cemil Gezmiş'e ithaf olunur.

Hamdi Gezmiş'le ilk kez, 2012'nin 6 Mayıs'ında tanıştık. Deniz'ler için yaptığımız *Delikanlım* belgeselinin ilk gösterimiydi. Belgeseli Deniz Gezmiş'in adını taşıyan parkta izledikten sonra ricamız üzerine sahneye geldi. Konuşmadı, sadece Attila İlhan'dan bir dörtlük okudu:

*Bir yangın ormanından püskürmüş genç fidanlardı
Güneşten ışık yontarlardı sert adamlardı
Hoyrattı gülüşleri aydınlığı çalkalardı
Gittiler akşam olmadan ortalık karardı.*

Hiç tanı mıyorduk Hamdi Gezmiş'i...
Adını, Deniz'in son mektubundan biliyorduk:
"Kitaplarımı Hamdi'ye verin. Bilimadamı olsun," dediği kardeşiydi.
Sahi niye hiç ortada gözükmemişti bunca yıl?
Niye susmuştu hep?
Öyle bir vasiyetin ağırlığını nasıl taşımıştı?
O kitapları ne yapmıştı?
Bilimadamı olabilmiş miydi?
Olduysa, isteyerek mi olmuştu; yoksa vasiyetteki bir cümle, onun hayatını, gelecek hayallerini mi değiştirmişti?
Biz Deniz'in idama gidiş sahnesini ezbere biliyorduk, kim bilir kaç kitabın son sayfasıydı o sahne...
Peki sonraki sayfalar?
İdam haberini bir anne nasıl duymuştu?
Bir baba 25 yaşındaki oğlunun naaşını gasilhanede nasıl bulmuştu?
Deniz gittikten sonra geride kalanlar ne olmuştu?
Böyle devasa bir acıyla hayata nasıl devam edebilmişlerdi?
Nasıl olup da öfkeye, intikam duygusuna yenilmemişlerdi?
Ya Deniz?
O parkası içinden bizlere yiğitçe bakan genç bir fidan mıydı sadece?
Gülüşü hoyrat mıydı gerçekten?
Alman Çeşmesi'nin üzerinden kitlelere seslenen devrimci, evde nasıl bir çocuktuktu?
Nasıl bir ergenlik yaşamıştı?
İlk bisikletine ne zaman binmiş, hangi kızı daha çok sevmiş, nasıl böyle gözü kara olabilmişti?
Bile bile nasıl böyle yalnkılıç ölümün üstüne gidebilmişti?

Aklımdaki yüzlerce sorunun cevabı bir sır küpünde saklıydı. Tam 42 yıl, bir hazineyi saklar gibi saklamıştı o cevapları Hamdi Gezmiş... Sadece cevapları değil, abisinden kalan eşyaları da... fotoğrafları da... mektupları da... anıları da... acıları da... Anıları, acıları yüreğinde; eşyaları ofisinin demir kasasında korumuştur. “Gün gelir, o kasanın kapağını açarım, oturur bütün hatırladıklarımı yazarım,” diye düşünmüştü. Sonra yıllar geçtikçe, sahte anılar, gerçeklikten uzak kitaplar, yanlış bilgiler, belgeler piyasaya döküldükçe, gecikmeye başladığını fark etmiş, “Artık yazmalıyım,” demişti. İşte o aşamada, bana büyük gurur veren bir güven sayesinde, yeniden buluştuk kendisiyle... Ailesinden bile kıskançlıkla gizlediği “hazine”sinin kapağını açtı bana; yüreğiyle birlikte... Ve konuşmaya başlayınca 40 yıllık suskunluğunun ardındaki yığınak çıktı ortaya... Onca yılın açığını kapatmaya çalışır gibi iştahla, günlerce konuştuk. Anılardan süzülen, sadece abisinin vasiyetini yerine getirmek için ömrü boyu çabalamış bir idealist değildi; aynı zamanda bir efsanenin ardındaki sınımsız kişilikti. Deniz Gezmiş evde kardeşiyle sütlaç kavgası yapan, bisikletiyle dağları aşan, denizi ilk gördüğünde cesaretle dalıp kulaç atan, mutfakta aniden arkasında bitip annesini korkutan, İngilizcesini ilerletmek için yabancı kızlarla yazışan, hapiste kiraz reçeli kaynatan, hücresinden yarının Türkiye’sine mektuplar yazan, şakacı, heyecanlı, capcanlı, inançlı bir delikanlıydı. Hamdi Gezmiş anlattıkça Deniz’in kişiliğini şekillendiren siyasal ve toplumsal iklimi, yaşadığı şehirlerin, aile içi ilişkilerinin, arkadaş çevresinin

016

1

ondaki izlerini, onu efsane haline getiren özelliklerinin kökenlerini keşfetmeye başladım.

O yüzden de kitapta, nehir söyleşi formatı yerine, ikili bir anlatım tekniği kullandım:

Hamdi Gezmiş anılarını anlattı; ben dönemin olaylarını...

O anılardan ortaya çıkan Deniz portresini, dönemin çerçevesi içine yerleştirmeye çalıştım.

Hamdi Gezmiş'in anlatımının yanı sıra, dönemin gazetelerini, seçtiğim bazı makaleleri, Cemil Gezmiş, Mustafa Yalçın ve Halit Çelenk ile *12 Mart* belgeselimiz için Bülent Çaplı ile birlikte yaptığımız söyleşileri, Deniz'in arkadaşlarının, avukatlarının anılarını, hücrelerinden babasına yazdığı mektupları, kimini gördüğümüz, kimini ilk kez göreceğiniz fotoğrafları ekledim. Bugüne kadarki Deniz kitaplarında bulmakta zorlandığım kronolojik olay akışını ve fotoğraf dizinini özenle koruyarak, aynı zamanda bir referans kitap oluşturmaya çalıştım.

Hamdi Gezmiş bilimadamı titizliğiyle, bu çabaya hem öncü hem destek oldu. Oğlu Can Gezmiş, bütün araştırma boyunca canla başla çalıştı; hiç görmediği ama bir hayli benzediği amcasının, kendi kuşağına taşınmasına bu çabasıyla omuz verdi.

İki adaş, Deniz'in hayatını hakkıyla gün ışığına çıkarabilmek için işbirliği yaptık.

Bir küçük anı nakledeyim:

Deniz'in yıllarca evin kilerinde bir çamaşır sepetinin içinde saklanan "mirası"nın içinde bir avuç renkli kartpostal vardı.

Dünyanın değişik köşelerinden, Pakistan'dan, Almanya'dan, Arjantin'den yollanmış kartlardı bunlar...

İnternet öncesi çağda, yurtdışından mektup arkadaşı bulma modasına Deniz de uymuş, İngilizcesini ilerletebilmek için kendine farklı ülkelerden mektup arkadaşları edinmişti. Onlardan gelen kart, mektup ve fotoğrafları da özenle saklamıştı.

İlk kez bu kitapta kamuoyuna ulaşan o kartların üzerinde, gönderen kızların isim ve adresleri vardı.

Tabii kartları görür görmez merak perisi dürttü:

Acaba neredelerdi şimdi?

Deniz'in akıbetinden haberdarlar mıydı?

Onlar da İstanbul'daki bu genç çocuktan gelen mektupları, fotoğrafları saklamış olabilir miydi?

Can Gezmiş, o isimleri tek tek internette araştırdı.

Almanya'daki mektup arkadaşının adı, Gabriele Kadenbach'tı. Ve evet, Berlin'de hâlâ bu isimde biri vardı.

Heyecanla adresi tuşladık:

İnanılmaz ama gerçek: Gabriele hâlâ aynı adresteydi.

Almanya'daki arkadaşımız Semra Uzun-Önder, ricamız üzerine Gabriele ile ilk teması kurdu. Bize randevu aldı. Hamdi ve Can Gezmiş'le birlikte, yarım asırlık bir mektubun peşine düşmek üzere Berlin'e uçtuk.

Gabriele ile bir Berlin kafesinde buluştuk.

Gabriele altmış yaşlarındaydı. Berlin Hayvanat Bahçesi'nde çalışıyordu. O da bu tuhaf buluşmanın heyecanını yaşıyordu.

Tam 50 yıl önce yazıp Deniz'e yolladığı mektubu verdik kendisine...

Mektuba da, kendisini bulmuş olmamıza da inanamadı.

Evlenmesine rağmen soyadını değiştirmemiş, anne babası öldükten sonra kendisine kalan çocukluk evine yerleşmişti.

Onu bu sayede bulabilmiştik.

Ya Deniz?

Onunla yazıştığını hatırlıyor ama sonrasına dair hiçbir şey bilmiyordu.

Ondan gelen mektupları, fotoğrafları da saklamamıştı maalesef...

"Ne olmuştu ki Deniz'e? Neden bu kadar önemliydi?"

Espri yeteneğinde amcasına çektiği anlaşılan Can verdi cevabı:

"Che Guevara ile mektuplaşıp sonra mektupları yırttığınızı düşünün; işte öyle bir şey..."

Berlin buluşması, kitap maceramızın en hoş anlarından biriydi.

* * *

Bu kitapta Deniz'in durgun, fırtınalı, eğlenceli, dalgalı hallerini ve yer yer derinliklerini bulacaksınız.

Neden bugün hâlâ on binlerce çocuğun adında yaşadığını, her kesim tarafından sevilip sayıldığını, ölüm yıldönümlerinde nasıl olup da her yıl biraz daha büyüyen kalabalıklar toplandığını, her direnişte, her mitingde

isminin niçin ısrarla anıldığını, neden Gezi Direnişisi patladığında AKM'nin en görünür yerine onun posterinin asıldığını daha iyi anlayacaksınız. Çoğunu ilk kez okuyacağınız mektuplarındaki, "Tarih bizi haklı çıkaracaktır," tahminine şapka çıkaracaksınız.

Öte yandan bu kitap, sadece su kadar berrak, ölümüne inançlı bir idealistin değil, onunla büyüyen ve o gittikten sonra da hep onunla yaşayan, onu yaşatan kardeşinin öyküsü...

Bir gencin, bir ailenin, bir kuşağın zalimce ufulanışının; ama gömüldü sanılan efsanenin, inadına, eskisinden de güçlü şekilde yaşayışının hikâyesi...

Dilerim bu hikâyeye, yakında Deniz Gezmiş'in adını taşıyacak bir vakfa ve müzeye de ilk harcı koyar; onun gelecek kuşaklara doğru şekilde taşınmasına katkı sunar.

Hamdi Gezmiş'e güveni ve katkısı için teşekkür ederken, onun ve abisinin kuşağına, "Selam olsun, helal olsun," diyorum.

Can Dündar
Ekim 2014

1961 yılıydı.

Bir sabah, öğretmen Mukaddes Hanım, iki oğluyla birlikte okula gidiyordu. Sivas hükümet konağının bulunduğu meydana varıp sağ taraftaki askerî binanın önüne geldiklerinde birden dehşetle durdular.

Binanın bahçesine bir darağacı kurulmuştu.

Darağacında, bir kadının bedeni sallanıyordu.

Tedirgin adımlarla önünden geçtiler.

Çevrede meraklılar vardı.

İpte dönen kadının boynu kırılmış, dili dışarı taşmıştı. Ayağında ayakkabısı yoktu; yün çorap giymişti. Yoksul bir köylü kadını olduğu giysilerinden anlaşılıyordu.

Boynunda bir hafta asılıydı. Suçu; sevgilisiyle bir olup kocasını öldürmekti. İbret olsun diye, zor kullanılarak meydana getirilmiş, infaz edilmiş, sonra da teşhir edilmişti.

Nasıl olabilirdi; bir insana kıymak?

Onu uluorta darağacına asmak?

Herkes görsün diye orada bırakmak?

Bir ipte gün boyu sallandırmak?

Hızla oradan uzaklaştılar.

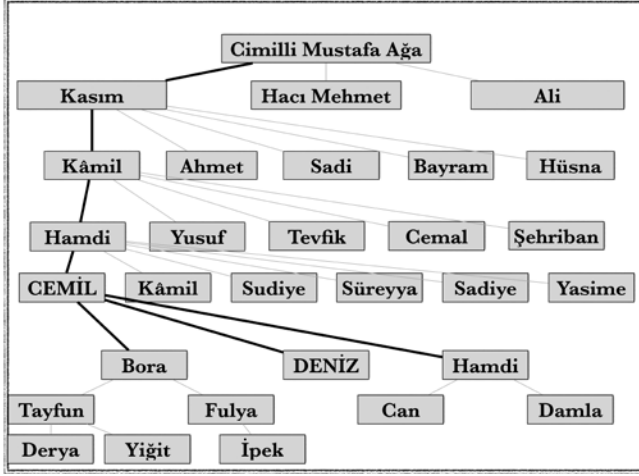
Ancak darağacındaki o kadının hayali, onun yağlı urganda sallanan cansız bedeni, ağzından dışarı sarkmış dili, ayağındaki yün çoraplar, biri 9, diğeri 14 yaşındaki iki erkek çocuğun gözlerinden, zihinlerinden, düşlerinden ömür boyu silinmeyecekti.

Çok da değil, 11 yıl sonra Türkiye’de yeniden ibret için darağaçları kurulduğunda, bu kez acının vurduğu ev, kendi evleri olacak, devletin yaftası onların boynuna asılacaktı.

Baba tarafımız “Gezmişoğulları” sülalesinden gelir bizim...

Atalarımız, Orta Asya’dan göçen Oğuz Türklerinin bir kolu olarak Anadolu’ya gelmiş ve Rize’nin İkizdere kazasına bağlı Cimil’e yerleşmiş. Cimil, Erzurum sınırına yakın, dağlar üzerinde kurulmuş bir köymüş. Zamanla büyüüp üç köy olmuş.

“Gezmişoğulları” bu köylerden Başköy’de yaşamış, ticaret ve tarımla uğraşmış. Tespit edebildiğimiz en büyük atamız, Cimilli Mustafa Ağa... 1840’ta Cimil’den ayrılmış. Ama köyde akrabaları kalmış, ilişkileri de sürmüştü. Eski CHP Milletvekili Sami Kumbasar, Cimillidir. Hayatını anlattığı kitabında, o dönemden Cimil’de kalan akrabalarımızın halen “Özgen” soyadını taşıdığını, köyün yakınlarında büyükdedemize ait olan eski

arazinin, hâlâ “Gezmiş’in Çayırı” olarak anıldığını yazıyor. Hatta abimin arandığı günlerde polis Başköy’e gidip akrabalarımızı sorgulamış.

Cimil, Tanzimat döneminde göç vermeye başlayınca geniş aile, Karadeniz’e ve İstanbul’a dağılmış.

Soyun bize ait kolu, Erzurum’u kendine mekân seçmiş.

Ailemiz, Erzurum Ovacık’ın Çıkrıklı köyüne yerleşmiş.

Gezmişoğulları I. Dünya Savaşı’nda 16 şehit vermiş.

Babamın üç dayısı, Erzurum’un geri alınmasında şehit edilmiş.

Cimilli Mustafa Ağa’nın oğlu Kasım’ın beş çocuğundan biri Kâmil’dir; Kâmil’in beş çocuğundan birinin ismi ise Hamdi...

Benim ismini aldığım dedem Hamdi Bey...

Hamdi dedem, ailenin bir kolunu Ilıca Beypınar (eski ismiyle Öznü)

köyüne taşımış. Daha sonra, hamile eşini geride bırakıp harbe gitmiş.

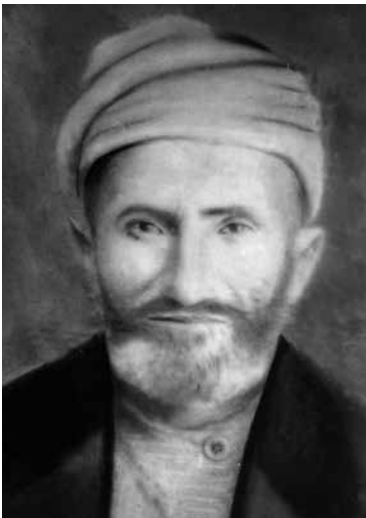
1914’te Sarıkamış’ta savaşmış, Ruslara esir düşmüş. Günlerce süren bir tren yolculuğundan sonra Sibiry’a götürülmüşler. Yolda Baykal Gölü’nü görüp deniz sanmışlar.

Sibirya ormanlarındaki bir toplama kampında üç yıl kötü koşullarda esir tutulmuş Hamdi Bey... Bir hayli de işkence görmüş.

1915’te oğlunun doğduğundan haberi bile olmamış.

O yokken eşi ve oğluyla ilgilenme işini, kardeşi Tefik Bey üstlenmiş.

Çocuğu olmayan Tefik Bey, Erzurum Kızılay Derneği başkanı ve Erzurum Hastanesi baştabibiymiş. Yeğenine İstanbul’da sevdiği bir arkadaşı olan Dr. Cemil Topuzlu’nun adını vermiş.

Hamdi dedem, Rus Devrimi’nden sonra esir kampından firar etmiş. Arkadaşlarıyla birlikte bir at arabası ele geçirmişler. Uzun bir yolculuktan sonra Erzurum’a dönebilmişler.

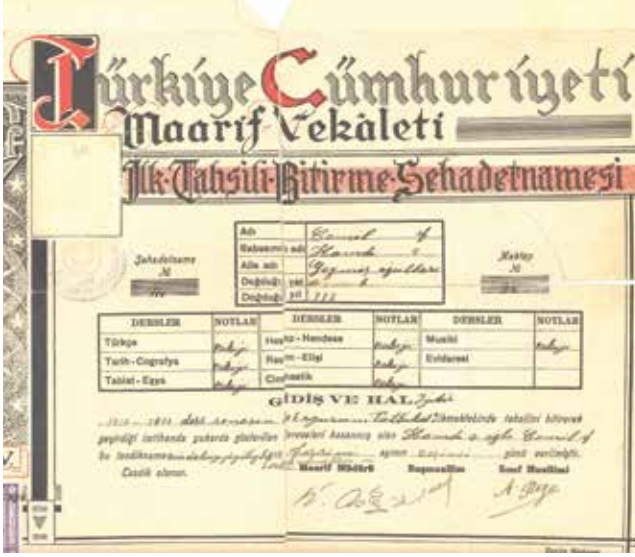
Hamdi Bey ile oğlu, ancak o zaman birbirlerini görebilmişler. Ve Cemil, bir “yabancı” kendisini kucaklayınca uzun uzun ağlamış.

Hamdi dedem, oğlunu nüfusa ancak 1917’de kaydettirebilmiş.

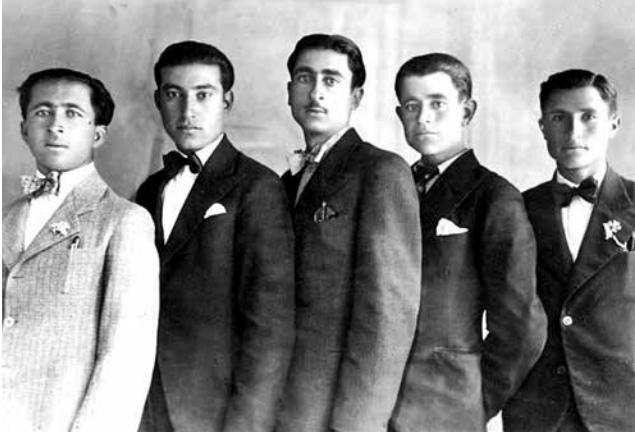
Oğlunun büyüdüğünü göremeden de vefat etmiş.

Cemil’in hamiliğini, yine amcası Tefik Bey üstlenmiş, eğitimiyle ilgilenmiş. Köyden Erzurum’a gelen babamı medreseye yazdırmış. Babam orada eski Türkçe okuma

3

4

5

yazma öğrenmiş. Yedi-sekiz kez hatim indirmiş.

Aile, Milli Mücadele'de de rol almış. Tevfik Bey, 1919'da toplanan Erzurum Kongresi'nin mimarları arasındaymış. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Erzurum il başkanlığını yapmış. Kurtuluş Savaşı dönemine ait gazete ve dergiler, bizim evde hâlâ ata yadigârı olarak saklanır. Babam cumhuriyetin ilanından sonra Erzurum'da Tatbikat İlk Mektebi'ne yazılmış. 1931'de pekiyi dereceyle mezun olmuş.

Orta ve lise tahsili için Trabzon Muallim Mektebi'ne yatılı yollamışlar. Orayı bitirerek öğretmen olmuş. İleriki yıllarda da Gazi Terbiye'de yüksek kısmı okuyup öğrenim hayatını tamamlamış. "Gezmişoğulları"nın çoğu mensubu ticaretle ilgilenirmiş. Sürekli Anadolu'da gezerlermiş. O yüzden 1934'te Soyadı Kanunu

3. Cemil Gezmiş'in ilkokul diploması, 1931.

4. Cemil Gezmiş (en sağda), Erzurum, 1940.

5. Cemil Gezmiş, beden dersi, Midyat, 1937.

çıkınca ailenin bir kanadı “Gezmiş” soyadını almış.

Cemil Gezmiş, 1937’de Mardin Midyat’ta öğretmenliğe başlamış.

Daha o zamandan fötr şapkası, şık paltosu, özenli giyimiyle çevresindekilerden farklı biriymiş.

Klasikleri okur, şiir yazar, siyasetle ilgilenirmiş.

Askerlik çağı gelince Harbiye’de yedek subaylık yapmış, Atatürk’ün naaşının kaldırılmasında görev almış.

II. Dünya Savaşı’nda yeniden askere alınmış ve Edirne’deki görev süresinde yüzbaşı rütbesine kadar yükselmiş.

Anne tarafına gelince...

Orada da hep savaş anıları var.

Dedem Osman Nuri Efendi Kütahyalıdır. Askerî lise öğrencisiyken Balkan Savaşı’na katılmış bir subaydır. Kurtuluş Savaşı’nda da görev yapmış, yaralanmış, İstanbul kurtarıldığında şehre giren

birlikte yer almış, albaylıktan emekli olmuştur. Gazi olarak aldığı İstiklal Madalyası’nı iftiharla saklıyoruz.

Anneannem Faika Hanım, Erzurum Tortumludur. Dedemin ikinci eşiymiş.

Annem Mukaddes, 1921’de Zara’da doğmuş.

İstanbul’un kurtuluşundan sonra tayinle Üsküdar’a gelip Selimiye’ye yerleşmişler.

Mukaddes, Paşakapısı’nda anaokuluna gitmiş.

Erzurum’a döndükten sonra dedem erken vefat edince anneannem genç yaşta dul kalmış.

Hatırlarım, bizim evde ben gitarımla, “Hadi anneanne bir şey iste de çalayım,” dediğimde hep aynı şarkıyı isterdi:

Nasıl ihanet ettin, şu ilahî aşkıma...

Bırakıp gittin zalim, beni yalnız başıma...

Osman Nuri Bey ölünce, geride kalan eşi ve kızı için şartlar zorlaşmış; annem, anneannemin dul maaşıyla Erzurum Lisesi’nde okumuş.

Üniversite eğitimi alamamış, Maarif Müdürlüğü’nde kâtipliğe başlamış.

Annemle babamın aileleri Erzurum’da aynı mahallede komşuymuş.

Annemin erkek kardeşi de babamın mahalle arkadaşı... Babam,

anneanneme, “Faika Teyze,” dermiş o zamanlar...

Cemil Bey askerden dönüp, Mukaddes Hanım da liseyi bitirince, aileler komşu çocuklarını evlendirmeye karar vermişler.

değildir, o bu yola bilerek g...
düşüncelerimiz ayrı ama beni anlayacağını tahmin ediyordum...
Türkiyede yaşayan kürd ve türk halklarının da anlayacağına inanıy...
cenazem için avukatlarıma gerekli talimatı verdim, ayrıca savca...
ceğim, Ankarada 1969 da ölen arkadaşım Taylan Özgür'ün yanına...
yorum. Onun için cenazemi İstanbul'a götürmeye kalkma, annemi...
sana düşüyor, kitaplarımı küçük kardeşime bırakıyorum, kendisine...
onun bilim adamı olmasını istiyorum, bilimle uğraşsan ve un...
...raktan bir yerde insanlığa hizmettir, son anda yaptıkları...
...kaderi olur seni uneri... ve kardeşini dev...

“Bu kitapta Deniz’in durgun, fırtınalı, eğlenceli, dalgalı hallerini ve yer yer derinliklerini bulacaksınız. Neden bugün hâlâ on binlerce çocuğun adında yaşadığını, her kesim tarafından sevilip sayıldığını, ölüm yıldönümlerinde nasıl olup da her yıl biraz daha büyüyen kalabalıklar toplandığını, her direnişte, her mitingde isminin niçin ısrarla anıldığını, neden Gezi Direnişi patladığında AKM’nin en görünür yerine onun posterinin asıldığını daha iyi anlayacaksınız.”

Bugüne kadar özenle saklanan fotoğraflar, mektuplar ve belgeler, Can Dündar’ın deneyimli gazeteciliği ve Deniz’in yıllarca sessiz kalan kardeşi Hamdi Gezmiş’in tanıklığıyla birlikte ilk defa bu kitapta gün yüzüne çıkıyor.

Devrim ideali peşinde fedakârca koşturmuş bir kuşağı ve dönemin siyasi atmosferini ortaya koyan *Abim Deniz*, Denizlerin “onurlu ve cesur” duruşlarına içten bir selam...

